

МАКЕДОНСКИ ДУХОВЕН НЕПОКОР

По повод 40 години од возобновувањето на Охридската архиепископија во лицето на Македонската православна црква и 240 години од нејзиното укинување во 1767 година, се осврнуваме на трновитиот пат на нашата Црква, која преживеа и сè уште доживува многу црни премрежија, кои се предизвикани од домашни одродници и од странски пропагатори.

Во тоа вековито опстојување се менувале многу странски пропагандни политики, но благодарение на вербата на македонскиот народ и на православните верници, МПЦ успеала да се издигне од пепелта и да продолжи со својата мисија, која на овие простори ја донел Свети Павле, а Свети Климент Охридски го продолжил неговото дело и верата кон Исус Христос, еднородниот жив Бог, чие распетие значи светлина за македонската нација и нејзината долговековна историја.

**ПО 200 ГОДИНИ
ЕКНАА КАМБАНИТЕ
ВО ОХРИД**

**БЛАЖЕНОУПОКОЕНИОТ АРХИЕПИСКОП
ОХРИДСКИ И МАКЕДОНСКИ Г.Г. ДОСИТЕЈ**

Судбината на возобновителот на Охридската архиепископија Г.Г. Доситеј почнува на планината Бистра, каде на 7. 12. 1906 г. во село Маврово се родил Димитар Стојковски (цивилно име). Тој е четврто дете од осумте деца на Лазар и на Софија, кои изгубиле две деца. Во 1922 година се школувал во Богословијата на СПЦ во Сремски Карловци, но само од нему познати причини (Божји сновиденија), зимата 1924 година тргнал на пат кон манастирот "Св. Богородица Пречиста", Кичевско. Негов духовен татко бил игуменот Григориј, кој го подготвувал својот штитеник за Света Гора. Улогата на игуменот Григориј ја презел игуменот Митрофан од "Хилендар", под чија закрила Доситеј ја насочил својата духовна енергија. Таму Доситеј останал до 1932 година. Неговото заминување било поврзано со потребата за дошколовање во Битолската богословија, што всушност не било иницирано од него туку од епископот Николај Велимировиќ и од митрополитот Јосиф, кои мислеле дека ќе го одродат и ќе го преобразат Доситеј, а преку него ќе ја шират големосрпската пропаганда. Но, во тоа не успеале. На 12. 2. 1934 г., од страна на владиката Николај, во црквата "Св. Богородица" во Битола, Доситеј бил произведен на ераѓакон, додека на Цветници го примил еромонашкиот чин. Во 1937 г. Доситеј се обидел да се запише на Теолошкиот факултет, но не успеал, бидејќи СПЦ не му доделила стипендија. Меѓутоа, бил прифатен од епископот нишки Доситеј, кој го примил во служба, а пара-

лелно студирал на Теолошкиот факултет. Неговото Блаженство дипломирал во 1942 г. Како последица на превирањата во СПЦ, Доситеј бил отстранет од црквата и испратен да управува со патријаршкиот двор во Сремски Карловци, каде останал до 1949 г., кога на предлог на патријархот Гаврило добил титула архимандрит. За архимандрит го поставил тогашниот епископ Викентиј. Во 1951 г., без да знае патријархот Викентиј, го назначил за епископ, а хиротонијата во викарен епископ се одржала на 22. 7. 1951 г. По хиротонисувањето Доситеј веднаш сфатил која била поентата на СПЦ. Имено, патријаршкиот двор се обидува преку него да ја спроведува старата црковна политика, односно настојувала да го врати во Македонија поранешниот омразен митрополит скопски Јосиф. Доситеј отворено се спротивставувал на ваквите намери на СПЦ, бидејќи бил свесен за неговата национална припадност и за значењето на Охридската архиепископија. Во тоа време интензивно комуницирал со Иницијативниот одбор за организирање и за формирање на Македонската православна црква, а повеќето членови во Одборот биле македонски свештеници, кои по војната останале со народот и ја споделувале неговата судбина. На иницијатива на Одборот во декември 1951 г. Доситеј ја посетил родната гротка, но со благослов на српскиот патријарх Викентиј. Тоа бил значаен датум за Македонците, бидејќи по ослободувањето во 1945 година, прв пат земјата ја посетил некој владика, Македонец.

Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

Од возобновувањето на Охридската архиепископија во лицето на Македонската православна црква, на Светиклиментовиот престол седеле пет архиепископи, од кои четири се блажено упокоени и се наоѓаат во Небесниот Ерусалим, каде што од десната страна на Господ Бог е Исус Христос. Во оваа приказна секако најзначајно место зазема патеката на првиот Архиепископ Г.Г. Доситеј, возобновител на Охридската архиепископија.

Неговото Блаженство Г.Г. Доситеј ги посетил Скопје, Прилеп, Битола, Охрид и др. На средбите се разговарало за решеноста да се истрае во праведните барања за разрешување на македонското црковно прашање. Набрзо потоа Доситеј во Белград го дочекале на нож, при што најекстреман бил митрополитот скопски Јосиф.

ПРАВАТА И ОДНОСИТЕ

Во преговорите меѓу Иницијативниот одбор и Српската патријаршија имало отстапки поради централниот проблем - изборот на епархиски архијереји за испразнетите македонски епархии. Решително се барало Македонци епископи, а СПЦ инсистирала на враќање на нејзините стари епископи, пред сè, на митрополитот скопски Јосиф, кој инаку на овој простор бил познат како поранешен четнички војвода, кој ја споведува големосрпската асимилаторска политика. По посетата, Доситеј и Одборот ги интензивирале контактите при што се договарале за секој чекор поврзан со црковното осамостојување и возобновување на Охридската архиепископија. Во 1957 г., во дослук со Доситеј, Одборот и СПЦ се согласиле за Иницијативниот одбор за организирање на МПЦ да ја усогласи организацијата во македонските епархии, во согласност со Уставот на СПЦ, а на патријархот српски Викентиј

АРХИЕПИСКОПОТ Г.Г. ДОСИТЕЈ ПРЕТСЕДАВА СО ЦРКОВНО-НАРОДНИОТ СОБОР

да му се признае статус администратор на трите епархии. Наспроти ова, Синодот на СПЦ се обврзал на наредното Собрание на Светиот архијерејски собир (во мај 1958 г.) да се изврши избор на Македонци архијереји за сите три епархии. Одборот сметал дека на ваков начин ќе се оствари идејата на Првиот македонски црковен народен собир од 1945 година и на Свештеничкото собрание на македонските свештеници од 1946 година. По договорот меѓу Одборот и Доситеј во април 1958 година, во посета на Македонија била висока црковна делегација на СПЦ, која ја претставувале патријархот Викентиј, епископот Јован, епископот Хризостон и викарниот епископ Доситеј (Неговото Блаженство). За време на оваа канонска визитација било покренато македонското црковно прашање. Но, во мај 1958 г. Светиот архијерејски синод на СПЦ донел спротивни одлуки, кои не биле во согласност со изјавите на патријархот Викентиј при посетата на Македонија. По вакиот чин на СПЦ, Одборот одлучил да свика Црковно-народен собир на кој ќе поднесе извештај за својата работа, но и да ја возобнови Охридската архиепископија. За тоа се правеле сериозни подготовки и во јули 1958 година бил свикан Собирот. Тоа било едно од најсложените прашања, кои требало да бидат во согласност со канонските правила, но и водени според желбите на народот, идниот поглавар морал да биде Македонец. Тогаш Доситеј бил најсоодветна личност, совршено минато, монашко искуство и безброј искуше-нија.

ЗНАЧАЈНИ ОДЛУКИ

"Вториот црковно-народен собор почна во хотелот 'Орце Николов' во Охрид на 4. 10. 1958 г.", се истакнува во интервјуто на г. Доне Илиевски, кој пред не-

колку години го даде за "Македонско сонце". Тој бил активен учесник на настаните, а како поранешен потпретседател на Републичката комисија за верски прашања во Македонија дал придонес во завршувањето на црковниот процес. Но, за жал, г. Донеvски веќе не е меѓу живите, меѓутоа длабоко се врежани неговите сеќавања.

"Учествуваа вкупно 219 делегати - свештеници и мирјани. Се поднесе извештај за работата на Иницијативниот одбор за тоа до каде е процесот за решавање на македонското црковно прашање. Одборот ја вршеше својата функција сè до донесувањето на Одлуката за возобновување на Охридската архиепископија и до изборот на првиот поглавар, односно сè до востоличувањето на Доситеј за поглавар на Македонската православна црква. На овој Собор во една убава атмосфера се даде полна поддршка за предлогот на Иницијативниот одбор за возобновување на Охридската архиепископија и за избор на македонски домородни епископи, а беше договорено кога ќе дојде моментот да се донесува Одлуката за возобновување на Охридската архиепископија, да одиме во црквата 'Света Софија'. И така, Одлуката за возобновување на Охридската архиепископија се донесе во вечерните часови во 'Света Софија' во Охрид. Во таа Одлука, меѓу другото, се наведува: 'Овој Црковно-народен собор решава да се обнови старата македонска Охридска архиепископија која беше присилно укината, а епархиите припоени кон Цариградската патријаршија во 1767 година и истата да носи назив Македонска православна црква. Според основните канонски прописи, црковните граници да се поклопуваат со државните граници. Овој Собор решава црковните граници на епархиите на Македонската православна црква целосно да се поклопу-

ваат со границите на Народна Република Македонија. Во состав на Македонската православна црква влегуваат Митрополијата скопска, епархиите Охридско-битолска и Злетовско-струмичка, со сите парохии кои се наоѓаат на територијата на Народна Република Македонија. На чело на Македонската православна црква стои митрополит, кој носи титула Архиепископ Охридски и Скопски и Митрополит Македонски. Седиштето на Митрополијата е во Скопје. Митрополитот со епархиските архијереји претставува највисока духовна власт на православната црква во Македонија. Животот и работата на македонската Митрополија, како и целиот црковен живот, ќе се одвива според Уставот и одредбите на Македонската православна црква, што овој Собор ќе ги донесе, како и според каноните на православството. Овој Собор ќе го избере првиот митрополит и епархиските архијереји на Македонската православна црква од средината на своите домашни синови, а според правилникот кој Соборот ќе го донесе! Во оваа Одлука - се истакнува во интервјуто

"Се избакнавме со дедо Доситеј, се расплакавме. Откако се договоривме дека треба да се подготви за утрешното востоличување, јас се вратив да се видам со членовите на Иницијативниот одбор за да ги подготвиме сите работи за востоличувањето. Требаше да се подготви бела панакамилавка, требаше да се изготви панагија со ликот на Свети Климент. Тоа е архијерејска панагија, покрај крстот и панагијата со Света Богородица Марија. Сè тоа требаше ноќта да се направи и да се подготви за востоличувањето на првиот поглавар на Македонската православна црква".

на Донеvски - внесовме и една клаузула за која не можам да се сетам чија идеја беше. Но, бидејќи можеше да има и политички рефлексии, нормално на мене можеше да падне евентуална политичка одговорност. Заради тоа јас во прв ред требаше да водам сметка. Оттука, вметнувањето на односната клаузула беше моја формулација. Таа клаузула гласи: 'Заради одржување на црковно-канонско единство во православната црква на територијата на ФНРЈ, Македонската црква го признава патријархот на Српската православна црква како врховен поглавар на православната црква. Единството на православната црква го репрезентира патријархот'. Ова го нагласувам затоа што тоа стана основата за крајно позитивна разврска со Српската црква, зашто во 1959 година тоа беше таа клаузула што СПЦ ја прифати и донесе Одлука со која СПЦ ги прифаќа одлуките на Со-

борот во Охрид. Во Одлуката на Саборот на СПЦ, донесена во 1959 година, се вели: 'На Соборот во Охрид македонските епархии се издвоиле во самостојна Македонска православна црква, која ќе се управува по Уставот на таа Црква, а останува во канонско единство со Српската црква преку личноста на патријархот на Српската црква кој се признава за врховен поглавар'. Меѓутоа, тие во таа Одлука одат понатаму и во точка шест се наведува: 'Со оваа Одлука прописите на Уставот на Српската православна црква престануваат да важат за епархиите и архијерејите на територијата на Народна Република Македонија'. Со тој акт практично Македонската црква доби канонски отпуст од Српската црква. Ова го кажувам, зашто подоцна тоа стана камен на сопнување. По таа нивна Одлука - додава господинов Илиевски - во јули 1959 година, на патријархот му се дозволи да дојде во Македонија и да изврши хиротонија. Патријархот српски доаѓа и учествува во хиротонија на новоизбраниот архијереј за Охридско-битолската епархија, Климент. Ова се случува на архијерејска богослужба, а штом сослужуваат заедно на архијерејска богослужба, Архиепископот Македонски и патријархот српски, значи дека се признава Македонската православна црква. За Уставот на МПЦ Српската црква даде околу 50 забелешки и она што можеше канонски да се вообличи го прифативме и се изврши дополнување на Уставот на МПЦ, така што и тоа прашање се реши. Но, за многу кратко време челниците на СПЦ увидоа што значи тоа, зашто дојде патријархот, се хиротонисаа епископите, прво Климент па Наум, и се оформи највисокиот духовен орган на МПЦ - Светиот Синод. Тоа беше во 1959 година".

СОСЛУЖУВАЊЕ НА ПАТРИЈАРХОТ РУСКИ АЛЕКСИЈ И ПАТРИЈАРХОТ СРПСКИ ГЕРМАН СО АРХИЕПИСКОПОТ МАКЕДОНСКИ ДОСИТЕЈ

ИЗБОР НА ПРВИОТ ПОГЛАВАР

"Откако се донесе Одлука за возобновување на Охридската архиепископија - се вели во интервјуто на г. Илиевски - следна точка беше избор на поглавар на Македонската православна црква и двајца домородни епископи. Претходно се изготви нова листа на кандидати, така што се прошири листата и покрај архиепископот Доситеј, влегоа и Никола Трајковски за епископ (Климент) Охридско-битолски и Тома Димовски, кој беше избран за епископ (Наум) Злетовско-струмички. Доситеј беше предложен за прв поглавар на Македонската православна црква и едногласно беше избран со титула Архиепископ Охридски и прв Митрополит Македонски. Донесувањето на двете одлуки - за возобновување на Охридската архиепископија и за избор на Доситеј за поглавар, предизвика чудесна еуфорија кај присутните. Имаше плачење, ридане, пеење - секој на свој начин го доживуваше тоа во црквата 'Света Софија' во Охрид. Тоа се случуваше по 200 години од укинувањето на Охридската архиепископија. И во една таква еуфорија, јас и прота Нестор Поповски отидовме во вилата да му соопштиме на Доситеј дека тој е избран за поглавар. Кога отидовме таму се прегнавме, а тој се расплака. Тоа што се случуваше тогаш

во Охрид беше круна на она што толку макотрпно се работеше од 1943 па до 1958 година. И тогаш Доситеј се подготви и некаде по 21 часот отидовме во 'Света Софија'. Кога Доситеј се појави во 'Света Софија' се знаеше дека владиката доаѓа, а кога беше изборот биеја сите камбани во Охрид. Тоа беше една незаборавна атмосфера. Едноставно, сите го имавме тоа чувство дека се случува настан од историско значење. И морам да кажам дека во 'Света Софија' имаше повеќе плачење, но плачење од радост, од среќа. Сите трчаа што побрзо да бакнат нешто од одеждата на Доситеј или да го прегрнат. Таа вечер навистина останува во сеќавање засекогаш. Тука, прота Нестор Поповски на Доситеј официјално му ги соопшти Одлуката за возобновување на Охридската архиепископија и Одлуката за избор на прв поглавар на Македонската православна црква. Тоа беше атмосфера на радост, на извикување, нешто што е несвојствено да се случи во црква, зашто црквата си има друг ред. Но, таа ноќ во 'Света Софија' беше сè нарушено во знак на тоа големо дело што тогаш се направи".

(продолжува)

